

۱۳۶۵

کتابخانه ملی و اسنادخانه ایران

پیروان انقلابی

دکتر اسماعیل ثمنی

دکتر محمدرضا سلطانی

دکتر محمدرضا اسکندری

دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)

معاونت دانش، پژوهش و فناوری

با همکاری دانشکده پیامبر اکرم (صلوات الله علیه)

تابستان ۱۳۹۴

سرشناسه	: ثمنی، اسماعیل، ۱۳۳۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: پیروان انقلابی / [نویسنده] اسماعیل ثمنی، محمدرضا سلطانی، مجتبی اسکندری؛ [برای] دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)، معاونت دانش، پژوهش و فناوری، با همکاری دانشکده پیامبر اکرم (صلوات الله علیه)؛ [ویراستار علمی علیرضا عین‌القضاتی]. تهران: دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)، ۱۳۹۴.
مشخصات نشر	: ۲۶۸ ص.: مصور (بخش رنگی)، جنول.
مشخصات ظاهری	: ۱۵۰۰۰ ریال ۵-۲-۹۷۸۴۱۲-۶۰۰-۹۷۸:
شابک	: فیفا
وضعیت فهرست نویسی	: کتابخانه: ص. ۱۰۶ - ۱۱۰.
یادداشت	: اطاعت -- جنبه های مذهبی -- اسلام
موضوع	: خمینی، روح الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸ -- دیدگاه درباره اطاعت
موضوع	: خامنه‌ای، علی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ - -- دیدگاه درباره اطاعت
موضوع	: سلطانی، محمدرضا، ۱۳۴۱ -
شناسه افزوده	: اسکندری، مجتبی ۱۳۴۴ -
شناسه افزوده	: عین‌القضاتی، علیرضا، ویراستار علمی
شناسه افزوده	: دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع). معاونت دانش، پژوهش و فناوری
شناسه افزوده	: دانشگاه امام حسین (ع).
شناسه افزوده	: دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)
رده بندی کنگره	: ۲۹۷/۶۵۸ ۱۳۹۱/۹۸۷/۹۸۴/۹۸۴
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۶۵۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۹۰۸۳۷۰

نام کتاب: پیروان انقلابی

تلف: ۷۷۱۰۴۸۳۳

نویسنده: دکتر اسماعیل ثمنی، دکتر

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۴۱۲-۲-۵

محمدرضا سلطانی، دکتر مجتبی اسکندری

صفحه‌آرایی و طراحی جلد:

ویراستار علمی: دکتر علیرضا عین‌القضاتی

حمیدرضا سیف‌رانی

ناشر: دانشگاه افسری و تربیت پاسداری

ویرایش ادبی: محمد شهبان فرد

امام حسین (ع)

آدرس: تهران- انتهای اتوبان شهید بابایی -

دانشگاه افسری و تربیت پاسداری

امام حسین (ع)

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۱۵۰۰۰ ریال

پیشگفتار

مؤمنان واقعی در طول تاریخ اسلام، به‌ویژه سده اول صدر اسلام، الگویی از پیروی از خود ارائه داده‌اند که در نوع خود در تمامی تاریخ بشریت بی‌نظیر است، به‌گونه‌ای که پیروی از رهبر و پاسداری از مکتب، مدلی را ارائه می‌نماید که اوج آن را در دهه ۶ از تاریخ اسلام در نهضت عاشورا شاهد هستیم. انقلاب اسلامی ایران نیز در سال ۱۳۵۷ از سه دهه از عمر بابرکت خویش، الگوهایی از پیروی را تجربه کرده است که هشت سال دفاع مقدس را می‌توان قله آن تلقی نمود.

کتابی که در پیش رو دارید، حاصل بیش از دو سال تحقیق پیرامون موضوع پیروی و مستخرج از رساله دکتر است. در این کتاب، ضمن تحقیق و تتبع در زمینه پیروی در ادبیات و متون میریت و آموزه‌های دینی، بیانات حضرت امام خمینی (ره) و امام خامنه‌ای (مدظله العالی) در مورد پیروی در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (به‌عنوان نمونه‌ای از یک نهادی که بر پیروی عالمانه و انقلابی تأکید دارد) به‌طور کامل مرور شده است.

در فصول مختلف این کتاب تلاش شده است تا ضمن بررسی کامل ادبیات و مفاهیم نظری و آموزه‌های اسلامی، موضوع پیروی به‌طور خاص از منظر حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گیرد و در شش فصل، تصویر جامع و کاملی از پیروی (با طراحی مدل بومی برای سازمان‌ها و نهادهای انقلاب اسلامی) ارائه شود.

در فصل نخست، به مفهوم پیروی و پارادایم‌های رایج در این حوزه پرداخته شده است. در فصل دوم، انواع الگوها و مدل‌های پیروی از دیدگاه‌های صاحب‌نظران، به تفکیک برشماری و ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن‌ها تبیین شده است. در فصل سوم، پیروی از منظر مکتب اسلام مورد بررسی قرار گرفته است و مصادیق و شواهدی از تاریخ اسلام در رابطه با پیروان واقعی ارائه گردیده است.

در فصل چهارم، مدل بومی پیروی مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته و ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن معرفی شده است.

در فصل پنجم، نتایج و سؤال‌های کلیدی که می‌تواند به‌طور مؤثری هدایت‌گر دیگر محققان باشد، تبیین و تلاش شده است تا پاسخ‌های مناسبی برای هر کدام ارائه گردد.

کتاب پیش روی سعی نموده است تا با رویکرد جدید و با ارائه مدل بومی کاربردی، دریچه تازه‌ای را فرا روی مدیران سازمان‌ها، به‌ویژه مدیران نهادهای انقلاب اسلامی، گشوده و وجه آن‌ها را به بهره‌مندی و به‌کارگیری مدل‌های پیروی به شکل بومی و متناسب با فرهنگ و ارزش‌های اسلامی و آرمان‌های رهبران انقلاب، جلب نماید.

مطالعه این کتاب به دانشجویان، پژوهشگران، مدیران و کارکنان سازمان‌ها توصیه می‌شود. امید است این عزیزان ضمن مطالعه کتاب، ما را نیز از نظرت سازنده خود بهره‌مند سازند.

ربنا تقبل منا انک انت السميع العليم

نویسندگان

فهرست مطالب

۱۶	مقدمه
----	-------

فصل اول - پارادایم‌های پیروی

۲۳	۱- مقدمه
۲۴	۲- پارادایم پیروی - رهبری
۲۴	۱-۱ مفاهیم
۲۴	۲-۲ مفروضات
۲۵	۳-۲ ارزش‌ها
۲۵	۴-۲ روش‌ها و تکنیک
۲۵	۵-۲ محدودیت‌ها
۲۶	۳- پارادایم جایگاه سازمانی رهبری - پیرو
۲۶	۱-۳ مفاهیم
۲۷	۲-۳ مفروضات
۲۷	۳-۳ ارزش‌ها
۲۸	۴-۳ تکنیک‌ها و روش‌ها
۲۸	۵-۳ محدودیت‌ها
۲۹	۴- پارادایم "وضعیت رهبری - پیروی"
۲۹	۱-۴ مفروضات
۲۹	۲-۴ مفاهیم
۳۰	۳-۴ ارزش‌ها
۳۱	۴-۴ تکنیک‌ها

۴-۵- محدودیت‌ها ۳۲

فصل دوم - نظریه‌ها و مدل‌های پیروی

۱- پیروی در تئوری هویت اجتماعی ۳۷

۱-۱- نقطه‌نظرات فرا ساختارگرایانه درباره هویت اجتماعی ۳۹

۱-۲- رابطه هویت پیرو و رهبر ۴۰

۲- نظریه نقش محوری در پیروی ۴۳

۲-۱- پیروی به عنوان یک نقش تعاملی ۴۶

۲-۲- پیرو، به عنوان یک نقش مستقل ۴۹

۲-۳- پیشینه‌های نقش محوری مستقل ۵۱

۲-۴- پیروی به عنوان یک نقش ساختار ۵۳

۲-۵- نقش محوری متغیر در سازمان‌ها و یون ۵۴

۲-۶- محدودیت‌های نقش محوری در زمان‌های امروزی ۵۷

۳- نظریه پیوستار یا طیف پیروی ۵۸

۳-۱- الگوی پیوستار پیروی ۶۰

۳-۲- سنجش عملکرد پیروان در مدل پیوستار پیروی ۶۱

۳-۳- تحقیق درباره پیوستار پیروی ۶۲

۳-۴- ویژگی‌های پیرو نمونه ۶۳

۳-۵- حل مشکلات به صورت پیشگیرانه ۶۳

فصل سوم- مروری بر پیروی در اسلام

۱- مقدمه ۶۷

۲- برخی از اصول پیروی از منظر یکی از اندیشمندان مسلمان ۶۷

- ۱-۲- اطاعت مطلق از خدا ۶۸
- ۲-۲- تبعیت و اطاعت از رسول خدا (ص) و جانشینانش ۷۰
- ۳- جمع‌بندی و مقایسه پارادایم‌ها، نظریه‌ها و مدل‌های پیروی ۷۷

فصل چهارم - طراحی و تبیین الگوی بومی پیروی

- ۱- مقدمه ۸۳
- ۲- گام اول - کدگذاری باز ۸۴
- ۱-۲- تشخیص ^{۱۳}ها و طراحی جداول اساسی تحقیق ۸۴
- ۲-۲- شکل‌گیری ماهیم و اشباع آن‌ها ۸۸
- ۲-۳- استخراج مقوله‌ها ۸۹
- ۳- گام دوم - کدگذاری محوری ۹۷
- ۱-۳- مقوله‌ی محوری ۹۷
- ۲-۳- مقوله‌های زمینه‌ساز ۹۸
- ۳-۳- مقوله‌های میانجی ۹۹
- ۴-۳- مقوله‌های وضعیتی (محیطی) ۹۹
- ۵-۳- مقوله‌های راهبردی ۹۹
- ۶-۳- مقوله‌های پیامدی ۹۹
- ۴- گام سوم - کدگذاری انتخابی ۱۰۱
- ۱-۴- "داستان‌واره" یا "خط داستان" پیروی در سپاه ۱۰۱
- ۲-۴- مقایسه نظریه‌های پیروی با الگوی بومی پیروی ۱۰۵

فصل پنجم - نتایج تحقیق و پاسخ به برخی سؤال‌های کلیدی

- ۱- مقدمه ۱۱۱

- ۲- مبانی پیروی در سپاه چیست؟ ۱۱۱
- ۳- تعاملات پیروان در سپاه شامل چه مواردی است؟ ۱۱۲
- ۴- ویژگی‌های پیروی در سپاه چیست؟ ۱۱۴
- ۵- راهبردهای پیروی در سپاه شامل چه مواردی است؟ ۱۱۴
- ۶- پیامدهای پیروی در سپاه از چه قرار است؟ ۱۱۵
- ۷- عوامل محیطی پیروی در سپاه کدام است؟ ۱۱۵
- ۸- روی در سپاه چه تمایزاتی با پیروی در ادبیات مدیریتی پیروی دارد؟ ۱۱۶
- ۹- جمع‌بندی ۱۱۹

فصل ششم - پیوسته‌ها

- ۱- روش‌شناسی تحقیق داده بنیاد ۱۲۳
- ۱-۱- مرحله طراحی ۱۲۳
- ۱-۲- گردآوری داده‌ها و انتخاب و تشریح منابع اطلاعاتی ۱۲۳
- ۲- دیدگاه‌ها، بیانات و مکتوبات امام خمینی (ره) ۱۲۵
- ۳- دیدگاه‌ها، بیانات و مکتوبات امام خامنه‌ای (مدظله العالی) ۱۲۶
- ۴- تحلیل داده‌ها ۱۲۷
- ۱-۴- کدگذاری باز ۱۲۹
- ۲-۴- کدگذاری محوری ۱۳۱
- ۳-۴- کدگذاری انتخابی ۱۳۱
- ۵- ارزیابی (ممیزی) و اثبات تئوری ۱۳۳
- ۱-۵- راهبردهای ممیزی پژوهش ۱۳۳
- ۲-۵- ممیزی تحقیق حاضر ۱۳۵

فصل هفتم - نمایه

- ۱- جدول دیدگاه‌های امام خمینی (ره) درباره پیروی ۱۳۸
- ۲- جدول دیدگاه‌های امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) درباره پیروی ۱۹۶
- ۳- جدول مفاهیم پیروی و همه مضامین آن‌ها ۲۲۰
- ۴- جدول اشباع مفاهیم پیروی در تحقیق حاضر ۲۵۶
- منابع و مأخذ ۲۶۴

مقدمه

به نام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه برنگذرد

«قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ؛ بگو اگر خدا را دوست دارید، پس، از من "پیروی" کنید تا خدا هم شما را دوست بدارد و گناهانتان را ببخشد و خدا آمرزنده مهربان است» (سوره آل عمران: آیه ۳۱).

موضوع پیروی از آغاز تاریخ زندگی انسان مطرح بوده و خداوند از انسان‌ها پیمان گرفته است که اگر برای راهنمایی آنها، "رستادگانی" را مأمور کرد، از آنها "پیروی" کنند و در مقابل، از پیروی "شیطان" و "نفس اماره" خودداری نمایند. "قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنِ تَّبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ" (سوره بقره: آیه ۳۸). "وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّا كُنَّا نَرُوهُ قَتَبَرًا مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّءُوا مِنَّا كَذَلِكَ يَرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ خَسَرَاتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ ۖ يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ خَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ۖ إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ" (اقتباس از آیات ۳۸ و ۱۶۸: سوره بقره).

مدیریت و رهبری معمولاً بر اطاعت و پیروی مبتنی است و بدون آن هیچ نظامی از کارایی لازم نمی‌تواند برخوردار باشد. انجام وظایف و مسئولیت‌های هر مجموعه‌ای، بدون نظام "رهبری - پیروی"، امکان‌پذیر نیست؛ چراکه سازمانی که از اطاعت کارکنانش برخوردار نیست، نمی‌تواند به اهداف خود برسد.

در پاسخ به این سؤال که چگونه می‌توان انگیزه‌ای قوی برای اطاعت در سازمان ایجاد نمود؟ باید بر این واقعیت تأکید نمود که مردم صرفاً و به‌صورت مختار از کسی پیروی می‌کنند که به او اعتماد و اطمینان دارند. اگر در بخشی از سازمان "اعتماد" تحقق پیدا کند، به‌سرعت در تمام جوانب آن منتشر می‌شود. "دوری و نزدیکی شخص از حق"، معیاری است که موجب افزونی یا کاستی اعتماد افراد می‌شود. یکی از انگیزه‌های اطاعت و پیروی در سازمان‌ها، رغبت افراد به تقویت منزلت سازمان است. در اینجا اطاعت به میزان وابستگی فرد به سازمان و برنامه‌های آن بستگی دارد و اگر رهبر یا مدیر بتواند احساس وابستگی خود و پیروان یا زیردستان خود به سازمان را بالا ببرد، تمام دستورآتش، سطح اطاعت می‌شود و برعکس، اگر از پیروانش کناره بگیرد به اعتبار این که کارکنان، طرح‌ها، چارچوب ارزش‌ها و اصول مورد قبولشان به او می‌نگرند، توصیه‌های او را مورد پرسش و بحث قرار می‌دهند.

صاحب‌نظران، شرط تحقق رهبری را "پیروی" دانسته‌اند؛ یعنی بدون پیروی، رهبری تحقق پیدا نمی‌کند: "دست کم باید توفیق‌ها و ناکامی‌های بسیاری از رهبران جهان را به کیفیت پیروی پیروانشان نسبت داد. چه بسیار پیامبرانی که در راه ایفاء رسالت و نجات قوم خویش به‌دست همان قوم به شهادت رسیده و چه بسیار اقوام بدفرجامی که به‌خاطر سوء پیروی‌شان، با عذابی جزا، از صفحه روزگار محو شده‌اند. از سوی دیگر، پیروی نه‌تنها دربردارنده‌ی توفیق یا شکست رهبری است، بلکه خود مقدمه لازم رهبری شمرده می‌شود. این سخن، حقیقت است. نه "برترین رهبران عالم"، از میان "بهترین پیروان دنیا" ظهور کرده و می‌کنند، به دیگر سخن، "پیروی، مدرسه‌ی رهبری است" (لیتزینگر و شیفر؛ ۱۹۸۶م).

پیروان شجاع، پیروان فعال، پیروان نمونه و... تعبیری هستند که در قرن ۲۱، ادبیات رهبری و مدیریت را، بیشتر از گذشته تحت تأثیر خود قرار داده‌اند. این مفهوم - یعنی "پیروی" - امروزه در مجامع علمی و سازمانی، برعکس قرن ۲۰،

فراوان مورد بحث قرار می‌گیرد.

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به‌عنوان مهم‌ترین نهاد انقلابی و نظامی، یکی از پدیده‌های بدیع رهبری و پیروی را در عمر ۳۳ ساله خود بروز داده است. این پدیده در عمل، بیشترین کارایی را داشته و اهداف عالی این نهاد مقدس را محقق نموده است. بدیهی است که این پدیده برخاسته از آموزه‌ها و ارتباطاتی بوده که حضرت امام خمینی (ره) و حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) با پاسداران داشته‌اند و این اثرگذاری، نیز برخاسته از آموزه‌ها و تعلیمات اسلام ناب محمدی (ص) بوده است.

به نظر می‌رسد که در اسلام به موضوع "پیروی" بیش از "رهبری" پرداخته شده است. خداوند، پیامبران و صالحان در طول تاریخ، مردم را به پیروی از حق و حق جویان فراخوانده‌اند.

رهبران موفق در طول تاریخ، با پیران شایسته‌ای که تربیت کردند، توانستند در اجرای رسالت خویش توفیق یابند. حضرت روح‌الروانی داشت که در کشتی سوار شدند تا پس از طوفان، منویات پیامبران را عملی کنند. حضرت عیسی (ع) از حواریونی برخوردار بود که خواسته‌های آن حضرت را اجرا و از ایشان پیروی می‌کردند. پیامبر اعظم حضرت محمد (صلی‌الله علیه و آله) به همراه پیامبران پیشین، اسلام را در جهان عالم‌گیر نمودند. با این‌همه باید اذعان کرد که پیروی امری آسان، سهل و ممتنع؛ زیرا در عین حال که از مردم درخواست پیروی از پیامبران و پیروی از حق می‌شده، ولی اکثریت مردم، از گمراهان، ظالمان و یا از گمان و وهم خویش پیروی کرده‌اند» و ما يتبع اكثرهم الا ظننا ان الظن لا يعنى من الحق شيئا» (سوره یونس؛ آیه ۲۶).

هرچند پیروان واقعی حق کم هستند، ولی همین "کم‌ها" در برابر تعداد کثیری از دشمنانشان که پیرو باطل بوده‌اند، به پیروزی رسیده‌اند. «کم من فئة قليلة غلبت فئة كثيرة باذن الله» (سوره بقره؛ آیه ۲۴۹) و خداوند وارثان نهایی زمین را صالحان و پیروان پرهیزکار معرفی نموده است. «ان الارض يرثها عبادي الصالحون» (سوره انبيا؛ آیه ۱۰۵). پاسداران انقلاب اسلامی در زمره‌ی این فئة قليلة هستند که به تعبیر امام

خامنهای (مدظله‌العالی): «این روحیه‌ها موجب شد که در موارد متعددی، شماها به‌عنوان فئه ی قلیله، بر فئات کثیره فائق بیایید» (در دیدار با فرماندهان و مسئولان نیروی زمینی سپاه؛ ۱۳۷۰/۲/۲۱).

ارائه مدلی از پیروی که شایسته پاسداران انقلاب اسلامی باشد، تنها از طریق بررسی متون اسلامی و دیدگاه‌های رهبرانی که توانسته‌اند با رویکرد اسلام ناب، حرکتی را در تاریخ اسلام ایجاد کرده و حکومتی را پایه‌ریزی نمایند، میسر است. در ضرورت طراحی مدل بومی، باید اذعان کرد که با مدل‌های غربی نمی‌توان الگوی اسلامی ارائه نمود. ناگزیر باید دیدگاه‌های اسلامی آن‌هم از سوی نظریه‌پردازان، اسلام‌شناسان و رهبران دینی، مورد موشکافی قرار گیرد و از دل آن‌ها مدل یا الگوهایی برای پیروی طراحی شود.

واژه "پیروی"، در دهه‌های اخیر در ادبیات مدیریت، راه‌یافته است. فرهنگ‌های زبان، پیروی را با واژه‌ی following در کم‌دهاند، درحالی‌که در مدیریت با واژه‌ی followership معروف شده است. در ادبیات مدیریت، "فرایند هدایت و راهنمایی شدن توسط رهبر در محیط کاری" را پیروی تعریف کرده‌اند (کوئیک^۱؛ ۲۰۰۸م).

اصطلاح "پیروی" که از چند دهه پیش در ادبیات مدیریت و سازمان وارد شده است، هم‌اکنون جای خود را در مجامع دانشگاهی باز کرده و نظریه‌های آن در کشورهایی که در عرصه مدیریت دست طولانی دارند، در حال یاد شدن است. نیک پیداست که نظریه‌ها و مدل‌های رهبری معاصر، بدون تأکید بر توسعه پیروی، طرفداران پر و پا قرصی ندارد.

تحقیقات چند صدسال اخیر، بیشترین تأکید را روی رهبر و رهبری داشت و این تأکید باعث غفلت از توجه به پیروان و تعامل آن‌ها با رهبران شده بود. اگر در صدسال گذشته به جای تأکید بر رهبری، بر پرورش پیروانی با قابلیت بالا تأکید

می‌شد، وضعیتی بهتر از آن‌چه الان داریم داشتیم (آولیو^۱؛ ۱۹۹۸م).

دهه‌های اخیر، شاهد ارائه‌ی نظریه‌ها و مدل‌هایی در مدیریت سازمان‌هاست که "پیروی" را نشانه رفته‌اند. نوشته‌های دو صاحب‌نظر به نام‌های "کلی"^۲ (۱۹۸۸م) و "چالف"^۳ (۱۹۵۵م)، از کارهای اولیه‌ای است که پیروی را به‌طور مستقل از رهبری مطرح کرده و ادعا نموده‌اند که: رهبری، دیگر نمی‌تواند بدون پیروان و یا دادن نقشی کم به آن‌ها، مورد مطالعه قرار گیرد (بیکر^۴؛ ۲۰۰۷م).

در اواسط دهه ۱۹۸۰ میلادی، تحقیقات رهبری، تغییراتی را در مورد پویایی‌های رهبری و پیروی پدید آورد. به‌عنوان مثال، رهبران تحول‌آفرین به کسانی اطلاق می‌گردد که دارای چشم‌انداز و بسیار اخلاقی هستند و به نیازهای پیروان زیاد توجه می‌کنند (برنز^۵؛ ۱۹۸۹م). در این دوره زمانی، رهبران انتظار داشتند که پیروان، مخاطره‌پذیری و خلاقیت بیشتری از خود نشان دهند؛ ولی پیروان، نه آموزشی در این مورد دیده بودند و نه مورد حمایت و ویژگی‌ای قرار داشتند (لی‌پیت^۶؛ ۱۹۹۸م). این چالش‌ها باعث شد تا رهبران موافقت کنند که کارکنان نقش‌های جدیدی را ایفا کنند و آموزش مهارت‌های رهبری را فراگیرند.

از دهه ۱۹۹۰ میلادی به بعد، توجه به پیروان در ادبیات مدیریت و رهبری افزایش یافت و تعبیر منفی و تحقیرآمیز از پیروان به کاهش نهاد. "ففر"^۷ (۱۹۹۲م) و "ترنر"^۸ (۲۰۰۵م) اظهار داشتند که رهبران و پیروان به یکدیگر وابسته‌اند و هر دو درک مشترکی از واژه‌ی "ما" دارند. رهبران و پیروان آن‌چنان به هم وابسته‌اند که با اتکای به یکدیگر شرایطی را فراهم می‌کنند که تأثیرگذاری

1- Avolio

2- Kelley

3- chaleff

4- Baker

5- Burns

6- Lipitt

7- Pfeffer

8- Turner

متقابل برهم را امکان پذیر می نمایند.

در این بخش ابتدا به مرور پارادایم‌ها، نظریه‌ها و مدل پیوستاری پیروی در ادبیات مدیریت پرداخته می شود و سپس دیدگاه بعضی از صاحب نظران مسلمان در موضوع پیروی در اسلام، بیان می گردد.

www.ketab.ir